



Verslag 21 september 2022

UniversiteitsForum

Werken en studeren met een functiebeperking

Werken en Studeren met een Functiebeperking

Op woensdagochtend 21 september 2022 zijn de leden en gasten van het UniversiteitsForum digitaal in gesprek gegaan over werken en studeren met een functiebeperking. Na een plenaire introductie in het thema door drie gastsprekers zijn de aanwezigen in groepjes uiteen gegaan om te spreken over de onderstaande vier deelvragen. De uitkomsten van die discussies zijn in dit verslag samengevat.

Deelvragen & Stellingen

Herkennen we op de werkvloer een stigma rond functiebeperkingen? Zo ja, wat zouden we kunnen doen om dat te doorbreken?

1

Hoe zorgen we ervoor dat studenten en medewerkers met een functiebeperking kunnen rekenen op maatwerk, zonder dat het uitmaakt waar ze aankloppen?

2

De voorzieningen met betrekking tot digitaal onderwijs die we in de coronacrisis hebben opgezet zouden beschikbaar moeten blijven ook na corona voor studenten met een functiebeperking.

3

We zouden studenten de optie moeten bieden om hun functiebeperking te laten registreren en dat automatisch met docenten te delen van vakken waar de betreffende student zich voor heeft ingeschreven.

4

Gast sprekers

Om de aanwezigen te introduceren in de thematiek hebben drie (gast)sprekers aan het begin van de bijeenkomst het woord genomen: Priscilla Pengel, Maurits Huijbrechtse en Nina Westzaan.

Priscilla Pengel

Priscilla Pengel is adviseur inclusief onderwijs bij het ECIO: het Expertisecentrum Inclusief Onderwijs. Het ECIO ondersteunt universiteiten, hoge scholen en het MBO bij vraagstukken op het gebied van onderwijs toegankelijkheid. Hoe kunnen we zorgen dat studenten met een ondersteuningsvraag optimaal kunnen deelnemen aan het onderwijs? Studenten met een functiebeperking zijn daarbinnen een belangrijke groep, voor wie momenteel lang niet altijd voldoende aandacht is. Instellingen worstelen vaak met de vraag wat er precies kan, mag en effectief zou zijn. Het ECIO kan daarbij helpen. Priscilla sloot dan ook af met een handreiking om vooral contact op te nemen als daar behoefte aan is.

Maurits Huijbrechtse

Maurits Huijbrechtse is student geschiedenis aan de UvA en studentassistent bij UvA IDEAs. IDEAs is een platform voor en door studenten met een functiebeperking. Ze zetten zich onder meer in voor betere voorzieningen, zichtbaarheid en een algehele cultuurverandering om het onderwijs toegankelijker te maken voor studenten met een beperking. Ze zijn dan ook een belangrijke gesprekspartner voor andere organen binnen de UvA die zich met het thema bezighouden en zijn onderdeel van het UvA Kennisplatform Beperkingen. Maurits geeft de leden mee dat het belangrijk is om studenten zoveel mogelijk te betrekken bij het maken van beleid en samen met hen uit te zoeken wat er wenselijk en mogelijk is. Die betrokkenheid kan echt nog beter.

Nina Westzaan

Nina Westzaan is assistent opleidingscoördinator bij de MA Privaatrecht aan de UvA, mentor en zelf tevens lid van het UniversiteitsForum. Vanuit haar ervaring als mentor deelde Nina haar observatie dat de hoeveelheid studenten met een hulpvraag vanwege fysieke of mentale beperkingen veel groter is dan men denkt. We hebben het niet over een kleine groep, maar wel een beperkt zichtbare groep. Het verbeteren van die zichtbaarheid zou een belangrijke stap kunnen zijn in de richting van een cultuurverandering. Verder blijkt dat er grote verschillen zijn tussen studenten wat betreft de toegang tot de juiste informatie. Er is daardoor niet altijd voor de student een goed beeld van waar de student recht op heeft en wat er mogelijk is. Pogingen om die mogelijkheden uit te breiden krijgen vaak te maken met het weerwoord dat we misbruik van de regelingen door studenten zonder beperking moeten voorkomen. Nina benadrukt dat we niet moeten focussen op dat misbruik, omdat het ons onnodig afleidt van de echte problematiek: dat studeren momenteel voor een aanzienlijke groep studenten onnodig ontoegankelijk is.

Herkennen we op de werkvloer een stigma rond functiebeperkingen?

Zo ja, wat zouden we kunnen doen om dat te doorbreken?

Als we 'stigma' begrijpen als een sterk negatief label of zelfs een taboe, dan denken we dat dat te sterk zou zijn om goed te omschrijven wat er speelt. Onbegrip dekt de lading beter. Collega's weten doorgaans niet van elkaar wie welke functiebeperking heeft en wat dat dan inhoudt. Ook bestaan er veel misverstanden en vooroordelen over beperkingen. Collega's en leidinggevendenden hebben vaak de verwachting dat je hetzelfde moet kunnen als de rest en hebben niet altijd een beeld van wat het hebben van een functiebeperking precies inhoudt. Zeker de minder zichtbare en psychische functiebeperkingen blijven nog weleens onder de radar, waardoor de betreffende medewerker op minder steun vanuit de omgeving kan rekenen. We vinden het vanzelfsprekend dat we moeten proberen een collega in een rolstoel zo goed mogelijk te accommoderen, maar voor collega's met een mentale beperking geldt die vanzelfsprekendheid momenteel nog niet. We hebben meer bewustzijn nodig van het gehele scala aan functiebeperkingen.

Wederzijds begrip is essentieel om de steun voor medewerkers met een beperking te verbeteren. Een manier om daaraan te werken is door meer aan voorlichting te doen, maar ook door het onderwerp te bespreken bij vergaderingen van teams en afdelingen. Een centrale vraag daarbij zou moeten zijn wat we precies verstaan onder 'functiebeperking'. Uiteindelijk is het aan de medewerker zelf om te besluiten wel of niet de eigen functiebeperking te delen, maar het is de verantwoordelijkheid van leidinggevendenden om een ruimte te creëren waarin iedereen zich in principe veilig genoeg voelt om dat te delen. We moeten dit niet alleen doen voor de collega's die nu al binnen de UvA werkzaam zijn, maar juist ook voor alle potentiële collega's die nu niet bij ons werken omdat ze het idee hebben dat er voor hen geen ruimte is. De UvA heeft baat bij meer diversiteit en inclusiviteit, zeker ook wat betreft medewerkers en studenten met een beperking. (Neuro)diversiteit kan bijvoorbeeld absoluut van meerwaarde zijn binnen een team. Laten we niet alleen focussen op wat iemand niet of minder goed kan, maar juist op wat iemand wel goed kan. De juiste tijd om dat te bespreken is nu en niet pas wanneer er een probleem is.

Hoe zorgen we ervoor dat studenten en medewerkers met een functiebeperking kunnen rekenen op maatwerk, zonder dat het uitmaakt waar ze aankloppen?

Het vraagstuk verschilt significant afhankelijk van of we praten over werknemers of studenten. Er is gekozen om vooral te focussen op studenten in de discussie in het UniversiteitsForum. Over het algemeen herkennen we bij studentendecanen, studieadviseurs en coördinatoren een grote welwillendheid om studenten met een functiebeperking de juiste voorzieningen te bieden om hen de kans te geven om ondanks hun beperking de betreffende studie te volgen. Tegelijk signaleren we ook in de praktijk dat studenten niet altijd de voorzieningen krijgen die ze nodig hebben. Tijdens deze sessie van het UniversiteitsForum zijn enkele oorzaken daarvoor gesignaleerd. In de basis ontbreekt een breed gedeeld begrip van wat het betekent om te studeren met een functiebeperking en wat daarbij komt kijken. De zichtbaarheid van de thematiek blijft achter. Het zou dan ook helpen om op zoek te gaan naar rolmodellen en om een gemeenschap op te bouwen van studenten en medewerkers met een beperking, maar ook met medewerkers en medestudenten zonder beperking die om wat voor reden dan ook meer zouden willen leren op dat vlak van collega's in andere uithoeken van de UvA. We moeten dankbaar zijn voor de studenten en medewerkers met een beperking die nu al vol doorzettingsvermogen veel tijd en energie investeren in het vertegenwoordigen van deze – niet geringe – groep UvA'ers en zo al de eerste stappen hebben gezet in het opbouwen van die gemeenschap.

Een ander obstakel is een gebrek aan expertise bij de mensen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren van de juiste voorzieningen. De hulpvraag verschilt per beperking, maar kan ook nog verschillen tussen studenten met ogenschijnlijk dezelfde beperking. Dat betekent dat veel maatwerk noodzakelijk is, maar ook veel kennis van wat er mag, mogelijk en redelijk is. De redelijkheid zal altijd een rol spelen, zolang er beperkingen zijn in termen van geld en capaciteit, maar hangt ook af van de eindtermen en welke uitzonderingen gemaakt kunnen worden zonder het risico te lopen niet langer aan de eindtermen te kunnen voldoen. Die afweging is ingewikkeld en studieadviseurs voelen zich onvoldoende toegerust om die te maken, zeker wanneer het gaat om psychische beperkingen.

De roep om een centraal expertisecentrum wordt breed gedragen. Naast technische kennis kunnen daar ook ervaringen worden uitgewisseld. Studenten die de eerste zijn die met een bepaalde beperking een studie volgen moeten veel zelf uitzoeken, en de betreffende studentendecanen, studieadviseurs, coördinatoren en docenten leren ook veel, maar zodra de student is afgestudeerd verdwijnt die ervaring wanneer personeel van functie wisselt. Dat is zonde. Een centraal expertisecentrum kan de nodige continuïteit bieden door dergelijke ervaringen op te bouwen en zo een referentiekader te bieden voor het behandelen van een nieuwe casus.

De UvA is een overwegend decentrale universiteit, maar centralisering is altijd mogelijk wanneer we dat noodzakelijk achten. In het kader van studeren en werken met een functiebeperking zijn er goede redenen om te kijken naar meer centraal georganiseerd beleid. Naast het bovenstaande expertisecentrum is het mogelijk verstandig om ook financiering centraal te beleggen. Kleinschalige opleidingen en noodlijdende faculteiten bieden schralere faciliteiten dan grotere opleidingen en welvarende faculteiten, terwijl je studiekeuze geen grote impact zou moeten hebben op of jouw recht op onderwijs wel of niet gerealiseerd kan worden. De kosten van bijvoorbeeld het inhuren van een gebarentolk zouden gemakkelijk centraal belegd moeten kunnen worden, om de verschillen in mogelijkheden tussen opleidingen en faculteiten te verkleinen.

We zullen ook moeten erkennen dat te vaak het organiseren van extra voorzieningen of uitzonderingen wordt verwacht als een extra inspanning van de docent (of andere medewerker), bovenop een al forse werkdruk. Te vaak zien we inspanningen voor studenten en medewerkers met een beperking als een 'extraatje', terwijl we daar juist structureel tijd en geld voor vrij zouden moeten maken. Dat betekent dus ook dat een eventueel toekomstig expertisecentrum en de studenten en medewerkers die daar werkzaam zijn voldoende gefinancierd moet worden. Het is terecht om kritisch te zijn op Den Haag om achterblijvende financiering per student, maar het is zeker ook niet iets waar de UvA zich achter kan verschuilen. Als de UvA serieus aan de slag wil met het verbeteren van de toegankelijkheid van onderwijs voor studenten met een functiebeperking - en dat blijkt onder andere uit de ondertekening van de intentieverklaring om het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap te implementeren - dan moet de UvA dat ook hard maken door de juiste structurele (financiële) basis daarvoor op orde te brengen.

De voorzieningen met betrekking tot digitaal onderwijs die we in de coronacrisis hebben opgezet zouden beschikbaar moeten blijven ook na corona voor studenten met een functiebeperking.

Allereerst is het goed om stil te staan bij het feit dat de post-corona situatie niet overal hetzelfde is. Op sommige plekken is hybride de norm geworden, ook voor studenten zonder functiebeperking. Daarnaast kan nog niet iedereen spreken van 'na corona'. Er zijn studenten en medewerkers met een verhoogde kwetsbaarheid voor covid die daardoor nog steeds continu met het virus rekening moeten houden. Zouden opleidingen die nu volledig op fysiek onderwijs zijn overgegaan toch studenten met een functiebeperking de mogelijkheid moeten bieden om digitaal aan te haken? De meeste studenten en medewerkers zullen terugkijken op het 'corona onderwijs' als van matige kwaliteit en verheugd zijn dat ze nu op locatie onderwijs kunnen geven en volgen. We moeten echter constateren dat niet iedereen dat zelfde perspectief heeft. Voor veel studenten met een beperking bood digitale deelname een goede uitkomst. Zo scheelt het bijvoorbeeld studenten met een mobiliteitsbeperking een reis naar de campus en maakt het studeren minder psychisch belastend voor studenten met autisme. Het is voor studenten met een beperking dan ook moeilijk te begrijpen dat docenten geen digitale deelname voor hen mogelijk willen maken, juist nu we weten dat het in principe goed uitvoerbaar is.

Digitale deelname aan hoorcolleges kan rekenen op veel steun, net als tijdens eerdere bijeenkomsten van het UniversiteitsForum over digitaal onderwijs, maar bij werkgroepen is er meer twijfel. Allereerst heerst er vooral onder docenten de zorg over misbruik. Docenten mogen (en willen) niet hun studenten om een gezondheidsverklaring vragen, maar willen ook voorkomen dat zij het mogelijk maken voor studenten om misbruik van voorzieningen te maken. In principe willen we deze voorzieningen toespitsen op de groep studenten voor wie het vanwege hun beperking(en) een groot verschil zou maken. De zorg wat betreft mogelijk misbruik zou niet leidend moeten zijn. Het moeten aanvragen van de voorziening kan al voldoende barrière zijn, maar het is ook verstandig om in de basis meer vertrouwen te hebben in de studenten. Het is ook niet noodzakelijk het geval dat digitale deelname voor enkele studenten met een goede reden daarvoor ten koste zou gaan van de onderwijskwaliteit voor de overige studenten. Dat is een tegenstelling die gemakkelijk te voorkomen zou moeten zijn met de juiste afbakening en ondersteuning voor docenten.

In de coronatijd hebben we gemerkt hoe reëel het risico is dat we kwetsbare studenten uit het oog verliezen. Het onderhouden van (het liefst fysieke) contactmomenten is juist ook voor studenten met een mentale functiebeperking waardevol. Op zichzelf is deze zorg niet voldoende om af te zien van het aanbieden van hybride onderwijs voor deze groep, maar betekent wel dat er dan extra contacten nodig zijn om het risico van isolatie en vereenzaming te verkleinen. Andere zorgen zijn van meer praktische aard. Hybride onderwijs bleek in coronatijd zeer arbeidsintensief. We kunnen gezien de werkdruk niet nog meer extra inspanning van docenten verwachten zonder dat te koppelen aan extra ondersteuning. Dan hebben we het over capaciteit, bijvoorbeeld in de vorm van meer student-assistenten, maar ook over expertise. Hybride onderwijs kan werken, maar vereist wel enige know-how, waar niet alle docenten over beschikken. Dat geldt ook voor kennis van de regels omtrent het wel of niet mogelijk maken van digitale deelname.

Aansluitend op de bespreking van de tweede deelvraag is het belangrijk om stil te staan bij de enorme diversiteit aan hulpvragen. Het is dan ook de vraag of een uniforme maatregel zoals de stelling voorstelt wel verstandig is. Wellicht is het beter om de digitale werkvormen waar we ervaring mee hebben opgebouwd in coronatijd toe te voegen aan alle verschillende mogelijke interventies waar studieadviseurs en docenten uit kunnen putten om studenten met een beperking in overleg tegemoet te komen.

We zouden studenten de optie moeten bieden om hun functiebeperking te laten registreren en dat automatisch met docenten te delen van vakken waar de betreffende student zich voor heeft ingeschreven.

Verbeteringen in het proces van aanvraag tot toekenning van voorzieningen zouden in samenhang moeten worden onderzocht en toegepast. Dat begint met het identificeren van de op te lossen problemen. Een van die problemen voor van de student is dat de betreffende student steeds weer opnieuw moet uitleggen wat er speelt aan elke nieuwe docent. Die frustratie is de aanleiding om na te gaan denken over registratie als mogelijke oplossing. Er zijn ook andere redenen om graag een registratie van beperkingen te willen. Zo zijn er bijvoorbeeld wettelijke verplichtingen in het kader van veiligheid die makkelijker uit te voeren zijn wanneer de UvA weet wie welke hulp nodig heeft zonder dat dat keer op keer gevraagd hoeft te worden. Het organiseren van voorzieningen en het uitwisselen van informatie tussen verschillende afdelingen en faculteiten zou ook een stuk gemakkelijker worden met een registratiesysteem. Verder zou het voor opleidingen makkelijker zijn om via een dergelijke registratie al heel vroeg te weten met welke hulpvraag een student aan de studie gaat beginnen, in plaats van dat die informatie pas wordt uitgewisseld in gesprek met de studieadviseur later in het collegejaar.

Toch zijn er ook redenen om terughoudend te zijn. Tuurlijk moet registratie vrijwillig zijn, maar als registreren de norm wordt dan kunnen we het onbedoeld moeilijker maken voor studenten die om wat voor reden dan ook geen registratie willen om de juiste voorzieningen te regelen. Zo oefenen we toch onbedoeld druk uit om je beperking te delen. Een mogelijke oplossing zou zijn om niet je beperking te registreren, maar je hulpvraag. Op die manier kunnen we risico's gerelateerd aan stigma en privacy verkleinen, maar nooit helemaal elimineren. Een andere zorg is dat de precieze hulpvraag ook voor de student zelf niet altijd helemaal duidelijk is. Het is verstandig om die in overleg te formuleren en dit niet volledig bij de student zelf te leggen.

Uiteindelijk staat men positief tegenover het idee van de vrijwillige registratie, hoewel er vooral nog goed gekeken moet worden naar wat er dan met die registratie gebeurt en welke verwachtingen we ermee scheppen bij andere docenten. Het probleem van gebrekkige expertise en beperkingen qua tijd en geld, zoals uitgebreid besproken in andere break-out sessies, blijft ook met de registratie overeind. We kunnen – op dit moment – nog niet volledig vertrouwen op de professionaliteit van docenten op dit vlak. Niet vanwege onwil, maar vanwege onwetendheid.



Vragen? Neem dan contact op met secretaris
Roeland Voorbergen
universiteitsforum-bb@uva.nl